

Magdalena STAWICKA*
Marian MOTYCZKA

BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE W POLSCE W 2006 ROKU

Wstęp

Celem artykułu jest przedstawienie miejsca i znaczenia bezpośrednich inwestycji zagranicznych w gospodarce polskiej oraz zaproponowanie usystematyzowanego ujęcia pojęć z zakresu inwestycji oraz inwestycji zagranicznych ze szczególnym uwzględnieniem inwestycji bezpośrednich. Pojęcie inwestycja pochodzi od łacińskiego słowa „*investire*” i oznacza odziewać, przykrywać, otaczać. W większości krajów inwestycję tłumaczy się, zapożyczając rdzenne słowo, i tak w Niemczech jest to „*Investition*”, w Anglii – „*investment*”, we Francji – „*investissement*”, a w Rosji – „*investicija*”. Według Polskiego Słownika Wyrazów Obcych¹ polska nazwa inwestycja została zapożyczona z języka niemieckiego, od słowa „*Investition*” i oznacza w ujęciu ekonomicznym przekazanie środków finansowych na powiększenie lub odtworzenie zasobów majątkowych albo na zakup papierów wartościowych. Natomiast zgodnie z definicją zawartą w *Encyklopedii biznesu* inwestycja polega na zamianie środków finansowych na dobra rzeczowe, usługi, prawo użytkowania i patenty, czyli jej efektem jest majątek trwały zorganizowany w celu osiągnięcia w następnych okresach dodatkowych dochodów lub oszczędności kosztów².

W literaturze przedmiotu wyróżnia się dwa podstawowe typy inwestycji³: inwestycje rzeczowe oraz inwestycje finansowe. Inwestycje rzeczowe polegają na powiększaniu aktywów materialnych, takich jak środki trwałe czy ziemia, a także aktywów prawnych, takich jak licencje czy znaki handlowe. Tego typu inwestycje dokonywane są przeważnie przez firmy, które budując nową fabrykę, liczą na osiągnięcie zysków w przyszłości. Inwestycje rzeczowe można podzielić na: inwestycje odtworzeniowe, modernizacyjne, innowacyjne, rozwojowe, strategiczne, dotyczące sfery socjal-

* dr Magdalena STAWICKA, mgr Marian MOTYCZKA – Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych
Słownik wyrazów obcych. Wydanie nowe, pod red. E. Sobola, Warszawa 1997, s.488.

¹ *Encyklopedia biznesu. T. 1*, pod red. W. Pomykała, Warszawa 1995, s. 387.

³ M. Noga, *Państwo a inwestycje w gospodarce rynkowej z uwzględnieniem procesu transformacji*, Wrocław 1994, s. 5.

nej przedsiębiorstwa oraz związane z szeroko rozumianym interesem publicznym. Przy inwestycjach odtworzeniowych zastępuje się zużyte lub przestarzałe urządzenia nowymi. Inwestycje modernizacyjne polegają na zmodernizowaniu majątku firmy oraz zmniejszeniu kosztów wytwarzania. Modyfikacja poprzez wprowadzenie nowej technologii, nowego sposobu wytwarzania w dotychczas produkowanych towarach jest inwestycją innowacyjną. Inwestycje rozwojowe polegają na zwiększeniu potencjału produkcyjnego przedsiębiorstwa lub wprowadzeniu do produkcji i na rynek zbytu nowych wyrobów, natomiast inwestycje strategiczne mają na celu umocnić pozycję przedsiębiorstwa na rynku. Drugim typem inwestycji są inwestycje finansowe, zwane również kapitałowymi lub pieniężnymi, i polegają na powiększaniu aktywów finansowych, takich jak np. papiery wartościowe. Istota takich inwestycji opiera się na lokowaniu środków pieniężnych w daną działalność gospodarczą bez ich zamiany na dobra rzeczowe.

1. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne – problem definicyjny

Rozwój gospodarki światowej na przełomie XX i XXI wieku przyniósł znaczącą intensyfikację różnorodnych form współpracy międzynarodowej. Dotyczą one m.in. handlu, inwestycji kooperacji, komunikacji i wielu innych dziedzin życia. Powiązania te mają wymiar ekonomiczny, społeczny, a także polityczny dla krajów uczestniczących w globalnych przepływach pracy, kapitałów, towarów, usług oraz technologii. Ponadto istnienie współzależności między państwami pozwala oczekiwać na różnorodne korzyści płynące chociażby ze skali produkcji, specjalizacji, kooperacji czy bardziej efektywnej alokacji zasobów.

Jedną z form współpracy międzynarodowej są bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ). W literaturze fachowej można spotkać się z różnymi definicjami bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Brak jednoznaczności związany jest z różnicami w stopniu szczegółowości danych definicji, a nie w treści ekonomicznej zjawiska.

Powszechnie wyrażany jest pogląd, iż w znaczeniu motywacyjnym najpełniej istotę inwestycji bezpośrednich przedstawia definicja J. Hirshleifera⁴, według której inwestycje to przedsięwzięcia, których istotą jest „teraźniejsze wyrzeczenie dla przyszłej korzyści. Teraźniejszość jest względnie pewna, podczas gdy przyszłość jest niewiadomą. Z tego powodu inwestycje są poświęceniem pewnego dla niepewnej korzyści”. Ta bardzo ogólna definicja inwestycji według K. Jajugi i T. Jajugi⁵ uwypukla najważniejsze cechy charakterystyczne dla inwestycji, takie jak:

- wyrzeczenie w postaci rezygnacji z bieżącej konsumpcji, które jest konieczne dla osiągnięcia zamierzonej korzyści,
- element czasu, który jest nieodłącznym czynnikiem inwestowania oraz
- ryzyko, które towarzyszy każdej inwestycji.

Dla odmiany P.Krugman i M.Obstfeld określają bezpośrednie inwestycje zagraniczne jako międzynarodowy transfer kapitału w celu utworzenia w innym kraju filii

⁴ J. Hirshleifer, *Investment Decision under Uncertainty: Choice – Theoretic Approaches*, [w:] “The Quarterly Journal of Economics 1965”, Vol. LXXIX, No.4, s.509.

⁵ K. Jajuga, T. Jajuga, *Inwestycje – instrumenty finansowe – inżynieria finansowa*, Warszawa 1997, s. 7.

i sprawowania nad nią kontroli⁶. Podejście bardziej ekonomiczne prezentuje już A. Budnikowski i E. Kawecka – Wyrzykowska, według których inwestycje zagraniczne można zdefiniować jako podejmowanie samodzielnej działalności gospodarczej za granicą lub też przejmowanie kierownictwa już istniejącego przedsiębiorstwa⁷. Kolejna definicja Ch.P. Kindlebergera utożsamia bezpośrednio inwestycje zagraniczne z pionowym lub poziomym rozszerzeniem przedsiębiorstwa poza granice kraju macierzystego. Podejście szersze od Kindlebergera, a zarazem makroekonomiczne prezentuje J. H. Dunning⁸ i J. Cantwell⁹, którzy inwestycje bezpośrednio definiują jako lokaty kapitału, podejmowane z zamiarem uzyskania bezpośredniego wpływu na działalność przedsiębiorstwa, w którym się inwestuje, albo jako dostarczanie nowych środków przedsiębiorstwu, w którym inwestor ma znaczny udział.

Zgodnie z definicją Międzynarodowego Funduszu Walutowego inwestycje bezpośrednio są inwestycjami podejmowanymi w celu uzyskania trwałego wpływu na działalność przedsiębiorstwa w innym kraju. Zagraniczna osoba prywatna lub grupa przedsiębiorstw, która realizuje taką inwestycję, nazywana jest inwestorem bezpośrednim¹⁰. W naszym przekonaniu powyższe definicje inwestycji zagranicznych były zbyt ogólne. W wielu krajach problemem było odpowiednie zakwalifikowanie danej transakcji do inwestycji bezpośrednich lub do inwestycji portfelowych. Zdarzało się również, że transakcja w jednym kraju była klasyfikowana jako inwestycja bezpośrednia, a w drugim jako portfelowa. Powodowało to duże rozbieżności w statystykach. Dlatego też, aby wyeliminować te rozbieżności oraz ułatwić klasyfikację transakcji, uściślono definicję inwestycji bezpośrednich i stworzono tzw. definicję wzorcową.

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) opracowała tzw. *definicję wzorcową inwestycji bezpośrednich (benchmark definition of foreign direct investment)*. Definiuje ona inwestycje bezpośrednie jako uzyskanie przez rezydenta – osobę prawną w danym kraju (zwanego inwestorem bezpośrednim) długotrwałego wpływu na podmiot gospodarczy, który jest rezydentem w innym kraju niż inwestor. Długotrwały wpływ implikuje występowanie długoterminowych powiązań pomiędzy inwestorem bezpośrednim a przedsiębiorstwem, na który ma wpływ oraz odgrywa istotną rolę w sposobie jego zarządzania. Definicja inwestycji bezpośrednich obejmuje zarówno początkową transakcję ustanawiającą powstanie inwestycji zagranicznych, jak i wszystkie dalsze transakcje pomiędzy inwestorem a firmą kontrolowaną¹¹. Inwestorem bezpośrednim w myśl definicji wzorcowej jest osoba indywidualna, inkorporowane lub nieinkorporowane przedsiębiorstwo, rząd, grupa osób indywidualnych lub grupa firm,

⁶ P. Krugman, M. Obstfeld, *International Economics. Theory and Policy*. Addison – Wesley, New York 2000, s.169 – 171.

⁷ A. Budnikowski, E. Kawecka – Wyrzykowska, *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Warszawa 1996, s.127.

⁸ J. H. Dunning, *International Production and Multinational Enterprise* George Allen & Unwin, London 1981, s. 71.

⁹ J. Cantwell, *The Relationship Between International Trade and International Production*. Surveys in International Trade D. Grenway, L.A. Winters ed., Blackwell Cambridge Mass, 1993 s. 303.

¹⁰ S. Umiński, *Znaczenie zagranicznych inwestycji bezpośrednich dla transferu technologii do Polski*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2002, s. 16.

¹¹ Opracowanie własne na podstawie *OECD Benchmark Definition Direct Investment – Third Edition*, Paris 1996, [online]. [dostęp: 2007]. Dostępny w Internecie: <http://www.oecd.org/>, s. 7.

które posiadają inwestycje bezpośrednie, czyli przedsiębiorstwo działające w kraju innym niż kraj rezydencji inwestora lub inwestorów. Wg OECD inwestor posiada trwały wpływ w przedsiębiorstwie zagranicznym, gdy jest właścicielem powyżej 10% akcji zwykłych lub głosów w firmie korporacyjnej lub równowartość tego w firmie niekorporacyjnej. Wymóg posiadania 10% udziałów należy traktować jako wielkość mogącą ulec zmianie w zależności od innych czynników determinujących bezpośrednie inwestycje zagraniczne, t.j. udział inwestora zagranicznego w procesie podejmowania decyzji w firmie, wymiana członków zarządu lub postanowienia dotyczące długookresowych pożyczek o preferencyjnej stopie procentowej¹².

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne stanowią najbardziej pożądaną formę napływu kapitału, ponieważ w przeciwieństwie do innych źródeł zewnętrznego finansowania (pożyczki, kredyty) nie powodują wzrostu zadłużenia zagranicznego. Ponadto BIZ oprócz napływu kapitału towarzyszą zazwyczaj ważne dla rozwoju gospodarczego efekty, takie, jak: transfer nowych technologii, know – how, nowoczesne modele zarządzania i organizacji pracy, zmiana struktury gospodarki – demonopolizacja, możliwość wprowadzania nowych produktów i usług na nowe rynki zbytu, rozwój wybranych gałęzi gospodarki, tworzenie nowych miejsc pracy, poprawa bilansu płatniczego oraz wzrost produktu krajowego brutto. Te pozytywne efekty oddziaływania BIZ na gospodarkę kraju goszczącego sprawiają, że w ostatnich latach obserwuje się rosnącą konkurencję o pozyskanie przez państwa inwestycji zagranicznych na świecie. Rywalizacja o kapitał widoczna jest również w krajach Europy Środkowowschodniej i wynika przede wszystkim ze zwiększonego popytu tych krajów na środki służące do sfinansowania procesów związanych z transformacją systemową.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne napływają do Polski nieprzerwanie od początku lat dziewięćdziesiątych, co cieszy tym bardziej, kiedy obserwuje się tworzenie nowych miejsc pracy zarówno u inwestora, jak i u jego partnerów lokalnych, poddostawców czy kooperantów. Szeroko rozumiane pojęcie inwestycji zagranicznych może odnosić się zarówno do inwestycji typu *greenfield*, polegających na samodzielnym budowaniu przedsiębiorstwa od podstaw, jak i do inwestycji typu *brownfield*, kiedy inwestor przejmuje już istniejącą firmę i przeprowadza w niej restrukturyzację lub nawiązuje współpracę z partnerem lokalnym w formie *joint-venture*.

2. Czynniki decydujące o bezpośrednich inwestycjach zagranicznych

Polityka przyciągania BIZ do Polski była i jest w dalszym ciągu realizowana przede wszystkim poprzez odpowiednie regulacje prawne dotyczące możliwości prowadzenia działalności gospodarczej przez podmioty zagraniczne oraz gwarantowanie stabilności i bezpieczeństwa inwestycji. Przyjazne środowisko biznesowe stwarza dogodne warunki osiągnięcia sukcesu. Jednak przystępując do inwestowania, przedsiębiorcy biorą pod uwagę szereg czynników, takich jak: wielkość rynku, stabilność polityczną, hipotetyczne koszty związane z eksportem produktów czy usług do danego kraju, wytworzonych w krajach trzecich i koszty produkcji. Te ostatnie umożliwiają rozpoczęcie masowej produkcji, co w efekcie prowadzi do uzyskania korzyści skali. Korzyści te nie są jednak jednostronne, ponieważ zyskują na tym również kraje, do których napływa kapitał zagraniczny. Po pierwsze: gospodarka staje się nowocześniejsza - głównie dzie-

¹² Ibidem, s. 8.

ki napływowi nowych technologii produkcji i metod zarządzania. Po drugie: powstają nowe miejsca pracy, co jest istotne zwłaszcza przy dużym poziomie bezrobocia. Napływ BIZ sprawia, że rośnie wydajność pracy w gospodarce. Wszystkie te elementy są komplementarne względem siebie i wzajemnie się uzupełniają.

Oceniając konkurencyjność gospodarek w przyciąganiu BIZ, wymienia się kilkanaście czynników. W literaturze stosowane są katalogi czynników, które w dużym zakresie pokrywają się. Do miar konkurencyjności kraju zalicza się m.in.

- w zakresie czynników produkcji: pozycja zajmowana przez dany kraj pod względem czynników produkcji, takich jak wykwalifikowane zasoby pracy, infrastruktura, warunki popytu wewnętrznego, konkurencyjność w skali międzynarodowej; strategia i rywalizacja firm, w tym warunki w danym kraju wyznaczające sposób tworzenia i organizowania firm oraz zarządzania nimi, a także charakter rywalizacji krajowej¹³;
- czynniki określające międzynarodową zdolność konkurencyjną: zasoby naturalne, infrastruktura ekonomiczna, zasoby i efektywność kapitału rzeczowego, poziom rozwoju i efektywność wykorzystywania wiedzy technicznej (technologia), kapitał ludzki, efektywna alokacja zasobów, zdolność do generowania innowacji, sprawność systemu społeczno-ekonomicznego włącznie z prowadzoną przez rządy polityką¹⁴;
- czynniki społeczne: np. kultura, postawy, wyznawane wartości, podział bogactwa i władzy, spójność społeczna; czynniki ekonomiczne, przywództwo polityczne: np. przywództwo z wizją przyszłości, strategiczne wsparcie rządu dla gospodarki, efektywność administracji, spójność polityczna, stabilność polityczna¹⁵;
- miary pozycji konkurencyjnej: mierniki ilościowe, w tym: udział w światowych obrotach towarami i usługami, równowaga bilansu płatniczego, saldo obrotów bieżących, kurs walutowy, *terms of trade*, zasoby dewizowe i kurs waluty narodowej; mierniki typu kosztowo-cenowego związane z kształtowaniem się cen relatywnych, miar wyników, nakładów i kursu walutowego, wskaźników cen konsumpcyjnych, indeksów kosztów utrzymania itp.

Analiza powyższych czynników określających międzynarodową konkurencyjność pokazuje, że wiele z nich stanowi jednocześnie walory lokalizacyjne, czyli determinanty napływu BIZ, ponieważ kierunki ekspansji zagranicznej stymulowane są przez czynniki kształtujące przewagę konkurencyjną kraju, które analizowane są w ramach teorii lokalizacji. Przykładowo, takimi determinantami są: wielkość i chłonność rynku, tempo jego wzrostu, ceny relatywne, wskaźniki cen, jakość, produktywność, struktura przestrzenna, zdolności technologiczne kraju, infrastruktura różnego typu itp.

¹³ M. Porter, *Porter o konkurencyjności*, Warszawa 2001, s. 206-207.

¹⁴ Z. Wysokińska, *Konkurencyjność w międzynarodowym i globalnym handlu technologiami*, Warszawa 2001, s. 37.

¹⁵ Ph. Kotler, S. Jatusripitak, S. Maesincee, *Marketing narodów. Strategiczne podejście do budowania bogactwa narodowego*, Kraków 1999, s. 139, 167.

Polska prezentując swoje warunki, jest atrakcyjnym krajem dla bezpośrednich inwestycji zagranicznych, a do głównych przewag konkurencyjnych Polski w przyciąganiu BIZ należą: potencjał inwestycyjny, zasoby kadrowe, strategiczne położenie, znaczący rynek zbytu, zachęty inwestycyjne czy europejskie centrum usług B+R.

Tabela 1. Przewagi konkurencyjne Polski

Potencjał inwestycyjny	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost PKB dwa razy wyższy niż w Europie Zachodniej • 2 miejsce w rankingu planowanych inwestycji w Europie • 2 miejsce w Europie pod względem zaufania inwestorów • 7 miejsce na świecie w rankingu lokalizacji dla inwestycji bezpośrednich • Doskonała wydajność produkcji
Zasoby kadrowe	<ul style="list-style-type: none"> • 20 milionów młodych, wyedukowanych i znających języki obce osób • 24 miliony Polaków w wieku produkcyjnym (ok. 61% społeczeństwa) • Około 2 milionów studentów szkół wyższych • 448 ośrodków nauczających na poziomie wyższym
Strategiczne położenie	<ul style="list-style-type: none"> • W sercu kontynentalnej Europy • Dostęp do 250 milionów konsumentów w promieniu 1000 km • Część transeuropejskiego korytarza drogowego • Konkurencyjne koszty działalności gospodarczej
Znaczący rynek zbytu	<ul style="list-style-type: none"> • 38 milionów konsumentów i 10% roczny wzrost rynku detalicznego
Zachęty inwestycyjne	<ul style="list-style-type: none"> • 90 mld euro dostępnych na rozwój, infrastrukturę i zasoby kadrowe • 14 Specjalnych Stref Ekonomicznych i kilkadziesiąt Parków Technologicznych oferujących zachęty
Europejskie centrum usług i B+R	<ul style="list-style-type: none"> • Światowe i regionalne centrum usług i produkcji • 4 miejsce na świecie pod względem atrakcyjności dla inwestycji B+R • Europejskie centrum usług (BPO)¹⁶

Źródło: Opracowanie własne

3. Warunki podejmowania działalności gospodarczej w Polsce przez inwestorów zagranicznych

W 2005 roku na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych przeprowadzone zostało badanie opinii inwestorów zagranicznych o społecznych, politycznych i ekonomicznych warunkach działalności gospodarczej w Polsce. Badaniem objęto ponad 700 spółek z kapitałem zagranicznym, w których udział kapitału zagranicznego wynosi więcej niż 10% kapitału zakładowego lub akcyjnego, a zatrudnienie - co najmniej 10 osób.

¹⁶ *Dlaczego Polska*, PAIiIZ, [online]. [dostęp: 10.12.2007]. Dostępny w Internecie: <http://www.paiiz.gov.pl>

Ponad jedna trzecia inwestorów zagranicznych oceniła jako bardzo ważne trzy czynniki podejmowania działalności gospodarczej w Polsce. Są to: wielkość polskiego rynku, niski koszt siły roboczej oraz perspektywy wzrostu gospodarczego Polski

Rys. 1. Czynniki determinujące lokowanie bezpośrednich inwestycji zagranicznych w gospodarce polskiej w 2005 roku

Źródło: *Opinie inwestorów zagranicznych o warunkach działalności w Polsce*, Warszawa 2005. PAIIZ, www.paiz.gov.pl

Ponadto inwestorzy zagraniczni wskazali na bariery, jakie napotykali w trakcie tworzenia firmy. Co drugi (51,0%) inwestor zagraniczny, jako największą trudność w procesie rozpoczęcia działalności w Polsce wskazał przygotowanie dokumentacji oraz procedury związane z formalną rejestracją firmy. Inwestorzy zagraniczni jako bariery działalności w Polsce wskazują przede wszystkim biurokrację (45,9%), częste zmiany przepisów (44,6%), obowiązujące rozwiązania prawne (42,1%) oraz długi czas oczekiwania na decyzje administracyjne (40,1%).

Czynniki stwarzającymi najmniejsze trudności w prowadzeniu firmy w Polsce jest, zdaniem badanych, wzrost wynagrodzeń pracowników (3,7%), nieuczciwa konkurencja ze strony zagranicznych firm (6,5%) oraz trudności w pozyskaniu odpowiednio wykwalifikowanej kadry pracowniczej (6,7%)¹⁷.

4. Rezultaty polityki przyciągania bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski

Zgodnie ze Światowym Raportem Inwestycyjnym (WIR)¹⁸ w 2006 roku na świecie ulokowano 1.305 mld USD w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Największym beneficjentem na świecie jest Unia Europejska, która pozyskała 40% war-

¹⁷ *Opinie inwestorów zagranicznych o warunkach działalności w Polsce*, [online]. [dostęp: 2007]. Dostępny w Internecie: <http://www.paiz.gov.pl> PAIIZ, Warszawa 2005, s. 3.

¹⁸ *World Investment Report 2006. FDI for Developing and Transition Economies: Implications for Development*, United Nations, New York and Geneva 2006, s. 251.

tości tego kapitału. Na drugim miejscu uplasował się region azjatycki (20%), następnie Ameryka Łacińska, Europa Wschodnia z krajami Wspólnoty Niepodległych Państw oraz Afryka. Gospodarki krajów Unii Europejskiej od wielu lat pozyskują największą liczbę oraz wartość kapitału zagranicznego w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych. W roku 2006 w dwudziestu pięciu państwach wspólnoty przedsiębiorstwa zagraniczne zainwestowały 530 mld USD, a wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych zainwestowanych w państwach unijnych według stanu na grudzień 2006 wyniosła łącznie według wartości skumulowanej ponad 5,7 bln USD.

Liderem w odbiorze skumulowanej wartości bezpośrednich inwestycji zagranicznych jest gospodarka brytyjska, która do końca 2006 roku pozyskała kapitał w kwocie wynoszącej ponad 1,1 bln USD. Na drugim miejscu uplasowała się Francja – 782 mld USD, a na trzecim Belgia z 603 mld USD. Udział wymienionej trójki liderów w wartości globalnej BIZ dla Unii Europejskiej wyniósł aż 46%, co pokazuje, że trzy z dwudziestu pięciu państw unijnych pozyskują prawie połowę strumienia kapitału kierowanego do gospodarek Unii Europejskiej. Najmniejszą wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych odnotowano dotychczas na Malcie – 5,7 mld USD, na Słowenii i Łotwie po 7 mld USD oraz na Cyprze i Litwie po 10 mld USD. Analizując wartości realne, czyli BIZ *per capita* bezsprzecznym liderem rankingu najwyższej wartości tego wskaźnika jest Luksemburg, którego indeks ten wyniósł pod koniec 2006 roku wybiósł 155.714 USD na jednego mieszkańca. Druga w klasyfikacji uplasowała się Belgia, osiągając wynik trzykrotnie niższy od lidera i wynoszący 58.022 USD. Trzecie miejsce uzyskała Irlandia – 42.629 USD. Najmniejszą skumulowaną wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych na koniec 2006 osiągnęły Litwa – 2.104 USD oraz Polska 2.684 USD.

Bilans polityki państwa w dziedzinie przyciągania inwestycji zagranicznych można rozpatrywać w kategoriach ilościowych i jakościowych. Analizując stan, dynamikę oraz rozmiary bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce, należy podkreślić, że w latach 2000-2006 udało się przyciągnąć znaczne ilości kapitału. Według danych NBP do dnia 31.12.2006, w latach 2000-2006 zainwestowano łącznie 57460 mln EUR.

Tabela 2. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce w latach 2000-2006 w mln EUR

Lata	Zakup udziałów, akcji za dewizy	Aporty rzeczowe	Konwersje kredytów i innych zobowiązań oraz dywidend na udział	Reinwestowane zyski	Kredyty od inwestorów zagranicznych	Napływ kapitału ogółem
2000	9279	130	364	-433	994	10334
2001	5283	302	336	-1161	1612	6372
2002	3991	124	392	-1298	1162	4371
2003	2897	132	1006	-74	-290	3671
2004	2822	428	2591	5085	-943	9983
2005	2050	559	432	2756	1871	7668
2006	2216	151	122	4359	4245	11093

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych Narodowego Banku Polskiego w: *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2004, Warszawa 2005, Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2005, Warszawa 2007 oraz Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2006 roku prezentacja NBP Warszawa 2007.*

Największą dynamikę napływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich do Polski odnotowano w roku 2000 i w latach 2004-2006, a najniższą w latach 2001-2003. Główną przyczyną tak znacznego wzrostu napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski po 2004 roku były przede wszystkim wysokie dodatnie reinwestowane zyski, co było rezultatem poprawy wyników finansowych przedsiębiorstw bezpośredniego inwestowania. Na poprawę tych wyników duży wpływ miał wzrost eksportu (spowodowany przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej), wynikający z rozluźnienia bądź likwidacji barier zewnętrznych w wymianie międzynarodowej. Akumulacji własnej firm sprzyjała również potencjalna możliwość wykorzystania unijnych funduszy w planowanych przez te firmy zamierzeniach inwestycyjnych¹⁹.

Tabela 3. Dynamika napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce w latach 2000-2006

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Roczny napływ BIZ w mln EUR	10334	6372	4371	3671	9983	7668	11093
Wskaźnik dynamiki (rok poprzedni =100)	-	61,66	68,60	83,99	271,94	76,81	144,67

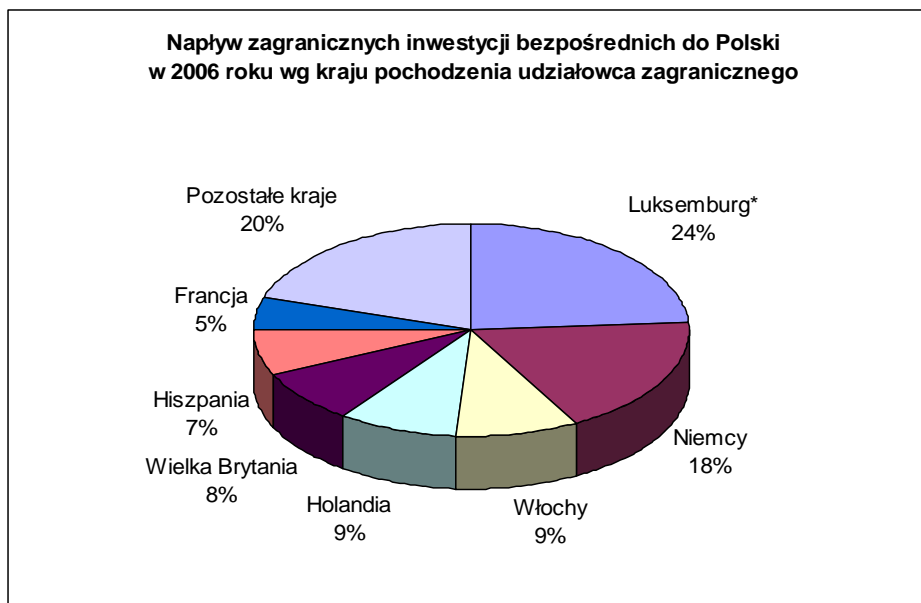
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych NBP

Spadek napływu inwestycji zagranicznych w latach 2001-2003 spowodowany był przede wszystkim czynnikami wewnętrznymi takimi, jak: spowolnienie tempa wzrostu PKB, spadek tempa prywatyzacji, zmiany zasad prowadzenia działalności gospodarczej w specjalnych strefach ekonomicznych oraz czynniki zewnętrzne.

Zagraniczne inwestycje bezpośrednie lokowane w gospodarce polskiej pochodzą głównie od inwestorów z krajów Unii Europejskiej. Kraje te w roku 2006 zainwestowały 88% kapitału, który napłynął do polski w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Liderem BIZ w omawianym roku był Luksemburg, kolejno Niemcy, Włochy, Niderlandy, Wielka Brytania oraz Hiszpania. Jednakże w przypadku niektórych krajów, takich jak Austria, Ukraina, Norwegia, Lichtenstein czy Rosja gospodarka polska odnotowała zjawisko „dezinwestycji” spowodowane sprzedażą akcji lub udziałów przedsiębiorstw, spłatami kredytów lub pożyczek, ale także ujemnymi reinwestowanymi zyskami.

Większość kapitału zagranicznego, który napłynął do Polski w 2006 roku został zainwestowany w szeroko rozumiane usługi (obsługa nieruchomości, informatyka, nauka i pozostałe usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej) -32,6%, przetwórstwo przemysłowe – 23,7%, handel – 16,1%, pośrednictwo finansowe – 11%.

¹⁹ J. Kotowicz-Jawor, *Inwestycje przed wielkim skokiem?* [w:] „Inwestycje zagraniczne w Polsce”, Warszawa 2005, s. 18.

Rys. 2. Napływ zagranicznych inwestycji bezpośrednich do Polski w 2006 roku wg kraju pochodzenia udziałowca zagranicznego

Źródło: *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2006 roku prezentacja NBP Warszawa 2007*. * 75% kapitału z Luksemburga stanowi kapitał w tranzycie

Przedstawione inwestycje zagraniczne ulokowane zostały w wybranych regionach Polski, charakteryzujących się najlepszą zdolnością do przyciągania zagranicznych przedsięwzięć inwestycyjnych oraz ocenianych przez inwestorów jako najbardziej atrakcyjne do lokowania kapitału zagranicznego.

Tabela 4. Liczba projektów inwestycyjnych w poszczególnych województwach w 2006 roku

Województwo	Liczba projektów
Dolnośląskie	12
Kujawsko-pomorskie	6
Małopolskie	5
Podkarpackie	3
Łódzkie	3
Zachodnio-pomorskie	2
Wielkopolskie	2
Pomorskie	1
Śląskie	1
Lubuskie	1

Źródło: *Projekty inwestycyjne PAiIZ styczeń – wrzesień 2007*, www.paiz.gov.pl

Przeważająca ilość projektów bezpośrednich inwestycji zagranicznych zlokalizowana została w województwie dolnośląskim i związana jest z projektem w Biskupicach Podgórnym. Dużą liczbą projektów inwestycyjnych w roku 2006 charakteryzowało się również województwo kujawsko – pomorskie oraz małopolskie.

Konkluzje

Jednoznaczna ocena znaczenia bezpośrednich inwestycji zagranicznych dla kraju przyjmującego jest trudna z uwagi na szereg występujących skutków zarówno pozytywnych, jak i negatywnych. Wśród korzystnych skutków BIZ dla kraju goszczącego najczęściej wymienia się²⁰. wypełnianie luki niedoboru kapitałowego, a w konsekwencji zwiększenie zdolności produkcyjnej; większe wykorzystanie rezerw czynników produkcji, a także transfer nowoczesnych technologii, wiedzy i umiejętności w obszarze organizacji i zarządzania – zmniejszenie dystansu technologicznego pomiędzy krajami świata. Oprócz tego korzystna dla kraju jest również dyfuzja nowoczesnych rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych, podnoszenie skali zastosowań ekologicznie „czystych” technologii oraz otwieranie kanałów dystrybucyjnych w skali międzynarodowej. Inwestycje zagraniczne ułatwiają, a nawet umożliwiają skuteczne przeprowadzenie procesów prywatyzacji, poprawiają poziom konkurencji wewnętrznej poprzez ograniczanie monopolistycznej pozycji miejscowych podmiotów, a także tworzą nowe miejsca pracy i sprzyjają podnoszeniu kwalifikacji miejscowej kadry. Łagodzą również deficyt rachunku bieżącego bilansu płatniczego, dzięki nim wzrastają wpływy budżetowe oraz następuje intensyfikacja gospodarcza regionów i zwiększenie poziomu konkurencyjności kraju przyjmującego.

Do negatywnych skutków oddziaływania bezpośrednich inwestycji zagranicznych na gospodarkę kraju przyjmującego na ogół zalicza się²¹: przede wszystkim wykorzystanie silniejszej pozycji dla eksploatacji zasobów produkcyjnych kraju przyjmującego, tworzenie silnej konkurencji dla lokalnych przedsiębiorców, a także ograniczenie zdolności rozwojowej miejscowych przedsiębiorstw poprzez osłabianie ich pozycji na rynku wewnętrznym oraz zmniejszanie dostępności do zewnętrznych źródeł finansowania (konkurowanie mniejszym poziomem ryzyka). Oprócz tego wymieniać należy również przejmowanie miejscowych przedsiębiorstw dla pozyskania ich rynku (zastępowanie produkcji realizowanej przez te przedsiębiorstwa produktami pochodzącymi z zagranicy), dążenie do osiągnięcia pozycji monopolistycznej oraz powodowanie wzrostu bezrobocia w wyniku wprowadzania kapitałochłonnych technologii i „wypychania” miejscowych przedsiębiorstw. Do negatywnych skutków zaliczyć należy również pogłębianie deficytu na rachunku obrotów bieżących poprzez wysoką importochłonność towarów i usług (przewaga importu nad eksportem spółek z udziałem kapitału zagranicznego), a także transfer za granicę dochodów należnych inwestorom zagranicznym, zmniejszanie wpływów budżetowych w wyniku wykorzystania wewnętrznych powiązań kapitałowych dla minimalizowania obciążeń podatkowych (ceny transferowe, opłaty licencyjne itp.), ograniczenia skuteczności polityki makroekonomicznej kraju przyjmującego poprzez szeroki dostęp inwestorów zagranicznych do zagranicznych źródeł finansowania działalności ich przedsiębiorstw, a także pogłębianie nierównomierności rozwoju regionów kraju przyjmującego. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne pogarszają również stan środowiska naturalnego w wyniku wprowadzania do kraju lokaty „brudnych technologii” – niemożliwych do stosowania w krajach macierzystych, wpływają na po-

²⁰ W. Karaszewski, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne. Polska na tle świata*, Warszawa 2004, s.339 – 340.

²¹ Ibidem, s. 340 – 341.

litykę kraju goszczącego oraz osłabiają rodzime wzorce kulturowe i tradycję poprzez upowszechnianie wzorców bliższych inwestorom zagranicznym.

W okresie 17 lat transformacji Polska przyciągnęła kapitał w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych o łącznej wartości ponad 93 mld USD. Było to zasługą m.in. polityki państwa polskiego prowadzącą do liberalizacji i ułatwień dla inwestorów zagranicznych. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne przyczyniły się do modernizacji polskiej gospodarki, ale w niewielkim stopniu wpłynęły na jej strukturę i wyrównanie szans rozwoju poszczególnych regionów kraju.

LITERATURA:

1. Budnikowski A., Kawecka – Wyrzykowska E., *Międzynarodowe stosunki gospodarcze*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1996
2. Cantwell J., *The Relationship Between International Trade and International Production. Surveys in International Trade*, D. Grenway, L.A. Winters ed., Blackwell Cambridge Mass, 1993
3. Dunning J. H., *International Production and Multinational Enterprise*, George Allen & Unwin, London 1981
4. Hirshleifer J., *Investment Decision under Uncertainty: Choice – Theoretic Approaches*, The Quarterly Journal of Economics 1965, Vol. LXXIX, No.4
5. Jajuga K., Jajuga T., *Inwestycje – instrumenty finansowe – inżynieria finansowa*, Warszawa 1997
6. Kotler Ph., Jatusripitak S., Maesincee S., *Marketing narodów. Strategiczne podejście do budowania bogactwa narodowego*, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 1999
7. Krugman P., Obstfeld M., *International Economics. Theory and Policy*, Addison – Wesley, New York 2000
8. Noga M., *Państwo a inwestycje w gospodarce rynkowej z uwzględnieniem procesu transformacji*, Dolnośląska Oficyna Wydawnicza, Wrocław 1994
9. Porter M., *Porter o konkurencyjności*, PWE, Warszawa 2001,
10. Sobol E. i inni, *Słownik wyrazów obcych*, Wydanie nowe, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1997
11. Wysokińska Z., *Konkurencyjność w międzynarodowym i globalnym handlu technologiami*, PWN Warszawa 2001
12. Umiński S., *Znaczenie zagranicznych inwestycji bezpośrednich dla transferu technologii do Polski*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2002
13. *Encyklopedia biznesu*, pod red. W. Pomykała T. 1, Wydawnictwo Fundacja Innowacja, Warszawa 1995
14. *Inwestycje zagraniczne w Polsce*, IKCHZ, Warszawa 2005
15. *OECD Benchmark Definition Direct Investment – Third Edition*, Paris 1996

16. *World Investment Report 2006. FDI for Developing and Transition Economies: Implications for Development*, United Nations, New York and Geneva 2006
17. [online]. [dostęp: 2007]. Dostępny w Internecie: <http://www.paiz.gov.pl>
18. *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2004*, NBP, Warszawa 2005
19. *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2005*, NBP, Warszawa 2007
20. *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2006*, NBP, Warszawa 2007.